https://doi.org/10.7592/MT2026.95.u03

Rahvakunst tänapäevas – praktikad ja väljakutsed

Lundi Ülikool ning Rahvusvahelise Etnoloogia ja Folkloori Seltsi (SIEF) Rahvakunsti ja vernakulaarse loovuse töörühm korraldasid Gulli ja Nils Strömbomsi Sihtasutuse helde toetuse abil 23. ja 24. aprillil 2026 Lundi Ülikoolis rahvusvahelise konverentsi „Rahvakunst tänapäevas – praktikad ja väljakutsed". Üritus jätkas 2024. aastal Splitis alanud teaduskohtumiste sarja, millele järgnes kolmest osast koosnev paneel SIEF 2025. aasta kongressil Aberdeenis.

Osalejad vaatasid uuesti üle akadeemilise terminoloogia, mis seondub rahva-kunsti, folklorismi, rahvapäraste kunstide, vernakulaarse kunsti, populaarsete kunstide jm nähtustega, tuginedes induktiivsetele tähelepanekutele ja juhtumiuuringutele etnoloogiast, kultuuriantropoloogiast ja museoloogiast. Pärast neid kolme viljakat sündmust suurepäraste ettekannete ja mõttevahetustega plaanib Lundi Ülikool välja anda kogumiku, mis põhineb kolme konverentsi ettekannetel. Teose toimetajad on Jonas Frykman ja Björn Magnusson Staaf, ning eesmärk on avaldada raamat enne SIEF-i 2027. aasta kongressi Bolzanos.

Konverentsil käsitleti laia teemaderingi, mis hõlmas rahva- ja populaarkunsti, vernakulaarset loovust ning nendega seotud valdkondi. Alljärgnevalt on ettekannete lühiülevaade nende esitamise järjekorras.

Ágnes Fülemile
(ELTE Ülikool, Humanitaarteaduste Uurimiskeskus, Etnoloogia Instituut)
analüüsis protsesse 19. sajandist tänapäevani, käsitledes seda, kuidas kunstnikud tajusid ja kujutasid rahvaelu ja rahvakunsti ning kuidas need kujutised kujundasid arusaamu nii eliidi seas kui ka lõid nõudluse lugematutele keskpärastele teostele ja kitšile, mis levisid üha laiematesse ühiskonnakihtidesse.

Fruzsina Cseh
(ELTE Ülikool, Humanitaarteaduste Uurimiskeskus, Etnoloogia Instituut)
kirjeldas rahvakunsti ja rakendusliku rahvakunsti institutsionaliseerimise keerukust Ungaris sotsialistlikul ja postsotsialistlikul perioodil, hõlmates rahvapäraseid, rahvalikke ja folkloristlikke kunstivorme ning erinevaid folklorismi ilminguid. Selle tulemusena kujundas kvalifikatsioonisüsteem (rakendusliku) rahvakunstniku staatuse.

László Koppány Csáji
(Ungari Kunstide Akadeemia Kunstiteooria ja Metodoloogia Uurimisinstituut)
selgitas ajaloolise taaslavastamise, eksperimentaalarheoloogia, kunstilise taasesituse (*reenactment*) ja nn (ajalooliste) traditsioonikandjate omavahelisi seoseid Ungaris ning nende arusaamu rahvakunstist mikro- (indiviid), meso- (rühm) tasandil ja nende sotsiokultuurilises kontekstis.

Jonas Frykman ja Björn Magnusson Staaf
(Lundi Ülikool) käsitlesid Rootsi suvemajade päritolu, ajalugu ja levikut ning seda, kuidas see üha laienev nähtus on sotsiaalsete muutustega vastastikmõjus kujundanud linna- ja maamaailmu. Lisaks said suvemajad 20. sajandi viimastel kümnenditel Rootsi kultuuri sümboolseks kujutiseks, mis on inspireerinud ka kaasaegset kunsti.

Nikolette Mackovicky
(Oxfordi Ülikool) uuris poliitika ja rahvakunsti nüüdisaegsete vormide suhteid Slovakkias. Populistliku poliitika püüdlused rahvakunsti omastada on esile kutsunud mitmesuguseid vastureaktsioone, sealhulgas rahvakunsti kasutamise vahendina ning rahvalike tehnikate loova ümbermõtestamise sotsiaalse vastupanu vormina. Hägustades rahvakunsti ja kõrgkunsti piire on need väljendus-viisid muutunud sotsiaalse kriitika vormideks.

Mare Kõiva
(Eesti Kirjandusmuuseum) käsitles kultuurilise komplekssuse ja keskkonna vastastikust seotust Eestis. Ta tõi mitmeid näiteid igapäevaelu kultuurimuutustest, kus folkloristlike mustrite ja uuenduste dialektika on pidevalt kujunenud ja ümber kujunenud eri vormides, näiteks mänguasjades, nukkudes ja kaasaegse vaimsuse objektides.

Alfonsina Bellio
(École Pratique des Hautes Études, EPHE-PSL, Pariis) tutvustas rahva-, populaar- ja popkunsti laia spektrit Lõuna-Itaalia äärealadel kui taasomastamise ilminguid: Calabria ajutiste taimsete rituaalkujude (*pupatze*) taassündi, Gerardo Sacco rakenduskunsti, mis tugineb antiik- ja rahvamotiividele, ning

Giuseppe Fata, Maria Simulacruse, Antonio Stallano jt rahvakunstist inspireeritud loomingut.

Anneli Palmsköld

(Göteborgi Ülikool) keskendus traditsioonilise tekstiili- ja käsitööloomingu ning tänapäevase koduse käsitöö (nt käsitsi kudumise) seostele, eeskätt küsimuses, mida teha ülejäänud lõngade ja kaltsuvaipadega. Suhtumist, mille kohaselt on loomine hoolimise väljendus, võib Rootsis kohata nii rahvakunstis kui ka nüüdisaegses käsitöös.. Ühiseks nimetajaks on nii *DIY* (*do-it-yourself*) kui ka *DIT* (*do-it-together*).

Rasa Pranskevičiūtė-Amoson

(Vilniuse Ülikool) keskendus rahvusvahelisele uuele usuliikumisele (anastasiinlased), mis sai alguse Venemaal 1997. aastal romaanitsükli põhjal. Nad loovad looduses armuringe kui väljakujunenud, eklektilist ja teadlikult loodud traditsiooni, ammutades inspiratsiooni rahvakunsti elementidest ja esoteerilisest nüüdisaegsest vaimsusest. See subkultuurne „kujutletud põlisus" taasesitab midagi „rahvalikku", mida pole kunagi olemas olnud.

Ewa Klekot

(SWPS Ülikool, Varssavi) käsitles rahvakudumiga seotud romantilise müüdi kujunemist. 20. sajandi alguses lõi poola kunstnik Eleonora Plutyńska koostöös külakudujaga uue kudumisstiili. See kujunes kolme põlvkonna jooksul Podlaasia kohalikuks kaubamärgiks, samas kui kohalik traditsioon – mille Plutyńska oli kõrvale heitnud kui lihtsa, ent maitsetu stiili – kaotas populaarsuse ja hääbus.

30-minutilistele ettekannetele järgnesid 15-minutilised arutelud küsimuste ja kommentaaridega. Ettekanded innustasid elavat mõttevahetust ja refleksioone.

László Koppány Csáji
csaji.koppany@gmail.com